

УДК 94: [323.23(430:4-11):070(477.85)],,1939“

FROM NEUTRALITY TO WAR: REFLECTIONS OF EUROPEAN STATES' POSITIONS IN PRESS IN 1939

ВІД НЕЙТРАЛІТЕТУ ДО ВІЙНИ: ВІДОБРАЖЕННЯ ПОЗИЦІЙ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДЕРЖАВ У ПРЕСІ 1939 РОКУ

Drobina L.M. / Дробіна Л.М.

Ph.D., assistant / к.і.н., асист.

ORCID: 000-0002-3275-7767

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University,

Chernivtsi, St. Kotsyubinsky, 2, 58002

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,

Чернівці, Коцюбинського, 2, 58002

Анотація. У статті досліджується, як чернівецька преса 1939 року інтерпретувала пакт Молотова-Ріббентропа, що став передвісником Другої світової війни. Аналіз публікацій показує, як змінювалися настрої в різних країнах напередодні війни, що є важливим для розуміння міжнародних відносин того часу. Багато країн прагнули зберегти нейтралітет і уникнути втягування у війну. Лише Польща, як країна, яка безпосередньо зазнала нападу, сприйняла пакт як зраду і готувалася до війни.

Ключові слова: пакт Молотова-Ріббентропа, Друга світова війна, ЗМІ, газета «Час», міжнародні відносини, нейтралітет.

Abstract. The article examines how the Chernivtsi press of 1939 interpreted the Molotov-Ribbentrop Pact, which became the harbinger of World War II. The analysis of the publications shows how the mood in different countries changed on the eve of the war, which is important for understanding international relations of that time. Many countries sought to remain neutral and avoid getting involved in the war. Only Poland, as a country that was directly under attack, perceived the pact as a betrayal and prepared for the war.

Key words: Molotov-Ribbentrop Pact, World War II, mass media, Chas newspaper, international relations, neutrality.

Вступ.

Газетні публікації відіграють виняткову роль у збереженні історичної пам'яті, оскільки вони фіксують події в реальному часі та відображають найхарактерніші ознаки суспільного життя. Аналізуючи газетні матеріали, дослідники можуть відтворити атмосферу минулого та створити більш повну картину історичних процесів. Буковинська преса, як невід'ємна частина загальноукраїнського медіапростору, є цінним джерелом для вивчення історії регіону. Чернівецька газета «Час», надає унікальну можливість побачити, як події світового масштабу сприймалися на регіональному рівні. Це дозволяє зрозуміти, як великі політичні рішення впливали на життя звичайних людей.

Основний текст.

Газета «Час», що виходила в Чернівцях у період з 1928 по 1940 роки відігравала важливу роль у висвітленні внутрішніх та міжнародних подій на Буковині. Через обмеженість власних ресурсів, газета використовувала матеріали інших видань, надаючи читачам інформацію про світові події. У 1939 році, напередодні Другої світової війни, «Час» активно висвітлював загрозу глобального конфлікту, що насувався через протистояння між фашизмом та комунізмом. У той час як великі держави, зокрема Велика Британія, Франція та Сполучені Штати Америки, здійснювали спроби впливу на міжнародні події, малі держави після 1939 році стали жертвами німецько-радянської агресії. Саме ця більшість європейських держав намагалася зберегти свій нейтралітет.

Румунське агенство «Радор» повідомляло, що на конференції в Брюсселі ухвалили рішення дотримуватися нейтралітету і закликали до мирного вирішення конфліктів та співпраці між державами. Вони заявили, що візьмуться за зброю лише у випадку загрози їхній незалежності [1]. Також у зверненні на радіо бельгійський король Леопольд III застерігав, що «малі держави можуть стати жертвами європейського конфлікту, в який можуть бути втягнуті проти своєї волі» [2]. Це рішення вплинуло на динаміку міжнародних відносин, підкресливши прагнення багатьох держав уникнути великого конфлікту.

Політична ситуація, що склалася в Європі, викликала значний інтерес в Іспанії, про що повідомляє агенство «Радор». Іспанський уряд, хоча й не зробив офіційних заяв, демонструє обережність і прагнення зберегти нейтралітет. Мадрид підкреслює, що Іспанія зосереджена на внутрішніх проблемах і не має наміру брати участь у зовнішніх конфліктах [3]. А от збереження нейтралітету Іспанії в питанні Данцигу, стало предметом обговорення навіть серед паризьких політичних аналітиків. Адже цим кроком Мадрид приєднався до інших країн, які прагнуть уникнути ескалації конфлікту [4].

Про складні переговори між міністрами закордонних справ Італії Г.Чіано та Німеччини Й.Ріббентропом стосовно майбутніх німецьких планів щодо

Угорщини повідомляла і польська газета «Дзєннік Польські». Лондонські політики стурбовані можливістю повтору бельгійського сценарію 1914 року, коли Німеччина може використати угорську територію для своїх військових дій. За даними розвідки, Німеччина планує переконати Угорщину дозволити передислокацію німецьких військ на територію Карпатської України в обмін на підтримку угорських територіальних претензій до Трансільванії. Лондонські політики побоюються, що Угорщині доведеться зробити складний вибір між власними інтересами та ризиком бути втягнутою у велику війну [5].

Агенство «Радор» повідомляє, що угорська преса обговорює можливість німецько-польського конфлікту. Угорська газета «Ешті Кур'єр» висловила думку, що в такій ситуації Угорщині слід зайняти нейтральну позицію, оскільки вона має дружні стосунки як з Німеччиною, так і з Польщею [6].

У своїх публікаціях румунська преса підкреслювала нейтралітет країни та висловлювала надію на те, що нещодавно укладений пакт між Німеччиною та Радянським Союзом сприятиме встановленню миру в Європі [7]. Ця позиція була типовою для багатьох невеликих держав, які прагнули уникнути втягування у великий конфлікт. Проте, незважаючи на ці сподівання, Румунія, через своє географічне розташування між СРСР і Німеччиною та інші обставини, була змушена взяти участь у війні та зазнала окупації.

Публікація в чернівецькій газеті «Гласул Буковіней» (Glasul Bucovinei) від 24 серпня 1939 року свідчить про зростаючу тривогу в Румунії напередодні Другої світової війни. Коли інформація про підписання німецько-радянського договору ще не дійшла до Румунії, автор статті висловив побоювання щодо агресивних планів Німеччини після підписання пакту з Радянським Союзом, передбачаючи початок війни з Польщею, «навіть обмежений конфлікт на кордоні призведе до втрат 300-500 тисяч людей». Незважаючи на розпочаті англо-франко-радянські переговори, автор висловив скептицизм щодо їхньої ефективності та вважав, що Німеччина може скористатися ситуацією для нападу. Водночас, автор зазначив, що «коли розпочнеться війна, вона буде німцям дорого коштувати. Світ розпочне війну тоді, коли іншого виходу не

буде» [8]. Прогнози, висловлені в «Гласул Буковіней», виявилися напрочуд точними. Лише через кілька днів після публікації статті Німеччина напала на Польщу, що стало початком Другої світової війни.

«Радор» визначає основні принципи зовнішньої політики Румунії через статтю в румунській газеті «Семнаторул» (Semănătorul) під заголовком «Позакраєва політика Румунії». Стаття була опублікована в період значної нестабільності в Європі, коли загроза нової світової війни була дуже реальною. У таких умовах підкреслення самостійності та прагнення до миру було важливим для румунських політиків, оскільки це дозволяло демонструвати власну позицію та уникати втягування у великі конфлікти. «Румунія установила своє закордонно-політичне становище, яке опирається на двох засадах: мир і повна незалежність в розбудові власної долі», – зазначалося в статті. Румунія виступала за встановлення міжнародних відносин, заснованих на принципах рівності та справедливості. Незважаючи на складну міжнародну ситуацію, румуни з оптимізмом дивляться в майбутнє, покладаючись на свою незалежну політику. «З відвагою, що характеризує наш нарід – йдеться в статті, – з спокоєм, що дає нам незалежна від передових явищ політика, глядимо з незрушним довір'ям як на теперішність, так і на майбутність» [9].

Яку ціль переслідував автор цієї статті? Напевно у період невизначеності та тривоги влада намагалася заспокоїти населення, запевнивши його в тому, що країна має чіткий курс і здатна захистити свої інтереси. Також могла бути спрямована на демонстрацію миролюбних намірів Румунії та залучення підтримки інших країн. Однак, як ми знаємо з подальших історичних подій, Румунії не вдалося довго зберігати нейтралітет.

Висновки.

Дослідження подій минулого допомагає нам краще розуміти сучасні конфлікти та запобігати їх повторенню. Аналіз механізмів, що призводять до війн, є особливо важливим у наш час, коли міжнародна напруженість знову зростає. Вивчення таких історичних подій, як пакт Молотова-Ріббентропа, та його впливу на громадську думку, вчить нас критично оцінювати інформацію,

розрізняти пропаганду та факти, а також розуміти складність міжнародних відносин.

Література:

1. Держави порозуміння в Осло остануться нейтральними. *Газета «Час» (Чернівці)*, 1939. 27 серпня. С.1.
2. Бельгійський король Леопольд говорить від імені сімох голів держав. *Газета «Час» (Чернівці)*, 1939. 29 серпня. С.2.
3. Застереження Іспанії. *Газета «Час» (Чернівці)*, 1939. 29 серпня. С.2.
4. Іспанія – нейтральна. *Газета «Час» (Чернівці)*, 1939. 27 серпня. С.2.
5. Мадярщину чекає доля Бельгії з 1914 р. *Газета «Час» (Чернівці)*, 1939. 27 серпня. С.1.
6. Мадярщина нейтральна. *Газета «Час» (Чернівці)*, 1939. 29 серпня. С.3.
7. Румунська преса про німецько-совітський договір. *Газета «Час» (Чернівці)*, 1939. 26 серпня. С.1.
8. «Війна». (Під цим заголовком містить «Гласул Буковіней» за 24. ц.м. статтю наступного змісту). *Газета «Час» (Чернівці)*, 1939. 26 серпня. С.3.
9. Рومунія задержить строгу нейтральність. *Газета «Час» (Чернівці)*, 1939. 29 серпня. С.1.

Literature:

1. Derzhavy porozuminnia v Oslo остануться нейтральними. *Hazeta «Chas» (Chernivtsi)*, 1939. 27 serpnia. S.1.
2. Belhiiskyi korol Leopold hovoryt vid imeni simokh holiv derzhav. *Hazeta «Chas» (Chernivtsi)*, 1939. 29 serpnia. S.2.
3. Zasterezhennia Ispanii. *Hazeta «Chas» (Chernivtsi)*, 1939. 29 serpnia. S.2.
4. Ispaniia – neitralna. *Hazeta «Chas» (Chernivtsi)*, 1939. 27 serpnia. S.2.
5. Madiarshchynu chekaie dolia Belhii z 1914 r. *Hazeta «Chas» (Chernivtsi)*, 1939. 27 serpnia. S.1.
6. Madiarshchyna neitralna. *Hazeta «Chas» (Chernivtsi)*, 1939. 29 serpnia. S.3.
7. Romunska presa pro nimetsko-sovitskyi dohovir. *Hazeta «Chas» (Chernivtsi)*, 1939. 26 serpnia. S.1.
8. «Viina». (Pid tsym zaholovkom mistyt «Glasul Bukovinei» za 24. ts.m. stattiu nastupnoho zmistu). *Hazeta «Chas» (Chernivtsi)*, 1939. 26 serpnia. S.3.
9. Romuniia zaderzhyt strohu neitralnist. *Hazeta «Chas» (Chernivtsi)*, 1939. 29 serpnia. S.1.

Тези надіслано: 28.02.2025 р.

© Дробіна Л.М.